

Jezus, niet de wet, bepaalt onze levensstijl

Markus 2.23-28; Kolossenzen 2.16-3.4

Rev Dr Jos M. Strengholt

Heliopolis 2013

In zoveel verhalen over Jezus duiken de Farizeeën op! Het lijkt erop dat de vier evangelisten er bewust voor hebben gekozen om juist die verhalen over Jezus te gebruiken en daarbij de rol van de Farizeeën te beschrijven. Ze hadden talloze andere verhalen kunnen kiezen, ze hadden de rol van de Farizeeën kunnen negeren, maar ze beschreven doelbewust het leven, de daden en de woorden van Jezus tegen de achtergrond van dit kritische publiek van Farizeeën.

De vier evangeliën bevatten geen zondagsschoolverhalen. Het zijn zorgvuldig geredigeerde documenten met een theologisch doel. Net als bij ieder historisch boek maken de schrijvers keuzes en leggen zij bepaalde accenten. De keuzes die de evangelisten maakten, hadden te maken met de theologische discussies in de zeer vroege kerk. De belangrijkste discussies in de vroege kerk gingen over de betekenis en de plaats van de Joodse wetten.

De gemeenten bestonden uit een explosieve mengeling van Joden die de wet onderhielden en heidenen die rechtstreeks uit het heidendom kwamen. Geen wonder dat de kwestie van de wet zo belangrijk was.

Ook voor ons is dit een belangrijke kwestie. Ongeveer de helft van de Bijbel bestaat uit wetten van allerlei aard. Wat is vandaag het belang van deze wetten voor ons?

1. Jezus leeft niet voor de wet

Jezus en Zijn vrienden liepen op de Joodse rustdag door korenvelden. Ze plukten wat koren, wreven de korrels tussen hun handen en aten ervan. En daar waren de Farizeeën! Zoals te verwachten was.

‘Wat jullie doen, Jezus, is in strijd met de wetten van God!’

Door korenvelden te lopen en wat koren te eten was in Israël volkomen toegestaan, zelfs als het niet je eigen akker was. Over deze kwestie lezen we in Deuteronomium 23.25. ‘Wanneer u door het staande koren van uw naaste gaat, mag u met uw hand aren plukken, maar u mag de sikkel niet slaan in het staande koren van uw naaste.’

Het was niet toegestaan om te oogsten van wat aan je naaste toebehoorde; dat werd beschouwd als diefstal. Maar als je slechts wat koren plukte voor onmiddellijke consumptie, was dat geen probleem. Een prachtige wet, bedoeld om de armen en hongerigen in het land tot zegen te zijn! Zij mochten altijd eten wat zij nodig hadden. Een mooie, liefdevolle, zeer menselijke en sociale Bijbelse wet.

Die eeuwige Farizeeën... als ze zich voortdurend zo aan Jezus ergerden, waarom bleven ze Hem dan toch volgen!

Ze beschuldigden onze Heer niet van het eten van het koren op zichzelf; dat was prima. Maar Hij deed het op een sabbat. De sabbat was ingesteld als rustdag en op die dag was werken in Israël niet toegestaan.

De rabbijnen van Israël hadden een lijst opgesteld van 39 hoofdwerkzaamheden, die elk weer in zes categorieën waren onderverdeeld. Die dingen mocht men niet doen, omdat ze als werk werden beschouwd. Het plukken van aren werd gezien als oogsten – en dat was werk! Het verwijderen van de korrels uit het kaf werd gezien als wannen. Het fijnwrijven van de korrels tussen hun handen werd beschouwd als dorsen, en wat zij deden werd gezien als het bereiden van een maaltijd.

Vier verboden handelingen in het vreemde wetboek dat de Farizeeën boven op de Bijbelse wetten hadden gelegd.

Jezus veroordeelt de Farizeeën omdat zij de wetten van God misbruikten op een manier die het volk liet lijden. Gods wetten zijn gegeven om het leven van de mens beter te maken, niet om ons te verpletteren onder een last van regels die ons leven moeilijk maken.

In het boek Deuteronomium hebben we gelezen dat een van de redenen waarom God de sabbat als rustdag gaf, bijvoorbeeld was dat ook de slaven in Israël rust kregen. Het was bedoeld om mensen tot zegen te zijn!

Jezus confronteert de Farizeeën. ‘Hebt u nooit gelezen wat David gedaan heeft?’

Hij zorgt er bewust voor dat zij zich ongemakkelijk voelen door hen uit te dagen op het terrein waarop zij dachten het beste te zijn. Zij beschouwden zichzelf als de koningen van de uitleg van Gods Woord.

Jezus leert hun hier een goede les. En die hadden ze verdiend, met hun voortdurende geruzie en doordat zij het leven van de mensen ondraaglijk maakten.

Jezus verwees naar de tijd waarin David en zijn soldaten, hongerig en uitgeput omdat zij op de vlucht waren voor koning Saul, heilig brood ontvingen uit de tent van God.

Nu werd er werkelijk een wet van God overtreden! De twaalf broden op de tafel in de tabernakel werden eenmaal per week vervangen door vers brood. De oude twaalf broden mochten alleen door een priester worden gegeten. Alleen door een priester.

Dus op de sabbat waarop de broden werden vervangen, namen David en zijn mannen – zij waren geen priesters – de oude broden. Zij overtreden daarmee een uitdrukkelijke Bijbelse wet van Mozes, en toch deden zij dit zelfs op de sabbat, met de duidelijke zegen van God.

‘Wat vindt u hiervan, Farizeeën?’ vraagt Jezus.

Natuurlijk durfden zij David niet te bekritisieren omdat hij de Bijbelse wetten had overtreden. Maar David en zijn mannen hadden dat duidelijk wel gedaan.

Jezus brak geen enkele Bijbelse wet. Hij negeerde slechts de door mensen gemaakte regels van de Farizeeën over de sabbat.

Jezus gebruikte deze gelegenheid vervolgens om de grondslag te laten zien van de manier waarop Hij met deze wetten omging. Hij zei. ‘De sabbat is gemaakt ter wille van de mens, niet de mens ter wille van de sabbat.’

2. Waarom God wetten gaf

Wij bestaan niet om de wetten van God te onderhouden. Dat was de benadering van de Farizeeën. Hun leven stond in dienst van het handhaven van Gods wetten en ook van hun zelfgemaakte regels.

Jezus snijdt daar dwars doorheen.

De wetten van God bestaan ten bate van ons. Ze helpen ons om te leven tot eer van God en om ons leven beter te maken. En omdat de zelfgemaakte voorschriften van de Farizeeën een belediging waren voor Gods mooie wetten, en daarmee voor Zijn eer, en omdat ze het leven van de mensen niet beter maakten, negeerde Jezus ze.

De manier waarop Jezus met de Bijbelse wetten omging, is onze leidraad. Hij presenteert Zichzelf als de Heer van de sabbat en plaatst Zich daarmee boven iedere wet en boven iedere toepassing van de wetten. Hij stelt Zichzelf voor als de uitlegger van de godsdienst, als de ware maatstaf.

Met het voorbeeld van David geeft Hij ons een richtlijn voor de juiste toepassing van Gods wetten, in overeenstemming met de samenvatting van Gods wil die Jezus ons elders gaf. Het gaat om liefde tot God en liefde tot onze naaste.

Als onze uitleg van Gods wetten niet overeenkomt met deze samenvatting, moet er iets mis zijn met onze uitleg en onze toepassing.

Zelfs de heilige dingen van ons geloof worden pas goed gebruikt wanneer ze onze liefde voor God vergroten en wanneer ze anderen dienen. Heilige dingen, zelfs onze beste moraal, kunnen alleen goed en waar zijn wanneer ze onze liefde voor God en voor andere mensen vergroten.

Ik geloof dat dit overigens ook geldt voor de overheid en voor onze sociale en economische systemen. Als zij mensen niet dienen, zijn zij weinig waard.

De sociale structuren, onze gewoonten en onze culturele gebruiken moeten allemaal in dit licht worden gezien. Eren zij God? Dienen zij de mensen? Maken zij ons leven beter? Maken zij het leven van andere mensen beter? Of scheiden onze gewoonten ons juist van andere mensen? Brengen ze verdeeldheid teweeg?

Wij zouden systemen, wetten en regels – zowel van de overheid als in de kerk of in onze samenleving – niet moeten ondersteunen als zij de waarde en waardigheid van alle mensen niet hooghouden, ook van de mensen voor wie wij niet zo veel sympathie hebben.

God heeft ons geroepen tot radicale liefde voor anderen. Dat moet bepalend zijn voor onze moraal, onze wetten en ons gedrag.

3. Paulus. Meer dan de wet

Dit is een les die we steeds opnieuw in de kerk moeten horen.

In de vroege kerk in Kolosse hadden ze grote problemen met deze kwestie. Mensen in die gemeente waren veroordelend tegenover wat anderen aten en dronken, tegenover de manier waarop mensen feesten vierden en zelfs tegenover de manier waarop zij de sabbat als rustdag hielden.

Paulus schrijft aan die gemeente dat al deze wetten slechts schaduwen zijn van de werkelijkheid. Het is logisch dat jij belangrijker bent dan je schaduw.

Het feit dat die wetten uit het Oude Testament slechts schaduwen waren, betekent dat de werkelijkheid waarvan zij een schaduw zijn, oneindig veel belangrijker is.

Het Oude Testament staat vol met voedselwetten en voorschriften voor het vasten. Het schrijft de viering van vele feesten voor, waaronder de sabbat. Veel wetten waren ceremonieel en liturgisch en waren alleen nuttig binnen de context van de Joodse tempeldienst of binnen de context van het Joodse leven in het eigen land.

Volgens mij spreekt Paulus over al deze soorten wetten. Hij spreekt niet over het hart van Gods wetten, over de Tien Geboden en over de samenvatting daarvan in liefde voor God en liefde voor mensen. Die ondersteunt hij voortdurend als het hart van Gods wil.

Dat Joodse gelovigen in Christus al hun eigen wetten en gebruiken wilden blijven vieren, is niet vreemd. Het was immers hun eigen cultuur. Maar zij veroordeelden ook andere mensen, vooral niet-Joden, omdat die niet dezelfde regels volgden. Daardoor ontstond verdeeldheid in de kerk.

Voor Paulus was dit onaanvaardbaar in de kerk. Het stond namelijk rechtstreeks tegenover de goedheid, de nederigheid, de zachtmoedigheid, het geduld en de onderlinge liefde die hij voorhield als basis voor de eenheid van de kerk.

Paulus schrijft. 'Al die regels en voorschriften zijn een schaduw van de toekomstige dingen, maar het lichaam is van Christus.' (Kolossenzen 2.17)

Jezus zegt. 'Ik ben Heer van de sabbat. Ik sta daarboven.'

Daarmee maakt Hij Zichzelf tot de Wetgever, wat Hij ook werkelijk is, één met de Vader en met de Heilige Geest.

En Jezus, God die mens geworden is, is ook Degene van Wie alle wetten slechts schaduwen waren.

Je kunt de schaduw volgen tot bij Hem, en dan verliezen die schaduwen hun belang. De wetten, de schaduwen, worden bepaald door de inhoud, door de werkelijkheid, door Jezus.

En Hij maakt liefde tot het criterium voor een juiste uitleg van de wetten.

Daarom moeten wij elkaar niet veroordelen over zaken die eigenlijk niet zo belangrijk zijn. Of we vasten of niet, wat we eten, wat we drinken, hoe lang onze rok is, hoe lang ons haar is, hoe we make-up gebruiken – dit alles mag nooit worden toegestaan om verdeeldheid te veroorzaken, want in het licht van Christus is het betekenisloos. Het is niet wezenlijk.

Geestelijke groei, een tevreden leven dat God behaagt, komt niet voort uit het volgen van regels en wetten. Het komt voort uit verbondenheid met Jezus Christus.

Door Hem groeien wij. Door Hem, en niet door de wet, wordt de kerk opgebouwd. (Kolossenzen 2.19)

Dit is het doel van God: onze geestelijke groei. En die komt niet uit de wet, maar uit Jezus Christus.

De wet en de uitleg ervan veroorzaakten verdeeldheid in de kerk in Kolosse, zoals dat overal gebeurt wanneer de wet niet wordt uitgelegd en toegepast vanuit het voorbeeld van Jezus Christus.

Als wij Jezus uit het oog verliezen, worden wij moralistisch.

Daarom adviseert Paulus ons om ons niet zo druk te maken over al die regels van ‘raak niet aan’, ‘proef niet’, ‘doe dit niet’, ‘doe dat niet’, maar onze tijd en aandacht te richten op de Heer Jezus Christus Zelf.

Hij is de Zoon van God die samen met de Vader de oorsprong is van alle wetten van de Bijbel. Daarom wordt ons door de apostel gezegd Hem te zoeken en ons minder druk te maken over wetten, gewoonten, regels en rituelen.

‘Als u nu met Christus opgewekt bent, zoek dan de dingen die boven zijn, waar Christus is, Die aan de rechterhand van God zit. Bedenk de dingen die boven zijn en niet die op de aarde zijn.’ (Kolossenzen 3.1-2)

Dit zoeken van de dingen die boven zijn betekent. Richt je op Jezus Christus.

Het betekent niet dat we overdreven geestelijk moeten zijn en geen belangstelling meer mogen hebben voor de dingen op aarde. Een focus op Jezus, op hoe Hij leefde en hoe Hij de wetten van God uitlegde, is juist heel concreet en tastbaar.

Op onze pelgrimstocht naar de hemelse stad moeten wij de dingen zoeken die boven zijn, om hier beneden Gods wil te doen.

En Zijn wil is dat wij God liefhebben en ons ertoe verbinden om met alle mensen samen te werken voor het welzijn van alle mensen, om een wereld op te bouwen die menselijker, liefdevoller en vriendelijker is.

Werk, familierelaties, maatschappelijke betrokkenheid – ieder aspect van het menselijk bestaan – moet vanuit deze geest van geloof worden benaderd en worden gedaan vanuit de liefde die Jezus Christus voor God en voor alle mensen heeft laten zien.

Conclusie

Wij zijn de grootste zegen voor anderen wanneer onze ogen radicaal gericht zijn op Jezus Christus en niet op de wetten en regels die wij en anderen zouden moeten volgen om door God aanvaardbaar te zijn.

Een gerichtheid op de wet brengt verdeeldheid tussen mensen.

Jezus heeft nooit toegestaan dat wetten, cultuur en gewoonten – hoe goed ze op zichzelf ook kunnen zijn – Hem van andere mensen zouden verwijderen. Hij brak veel religieuze en culturele regels ter wille van zijn nabijheid tot mensen.

Daarom moeten ook wij er heel zorgvuldig op letten dat zelfs onze beste en mooiste wetten en gewoonten geen afstand scheppen tussen ons en andere mensen.

Als dat gebeurt, spreken wij het doel van Gods wetten rechtstreeks tegen.

Onze Heer wil ons leiden naar het best mogelijke leven op aarde, samen met andere mensen.

Dit beste leven is beschikbaar in Jezus Christus Zelf. Hij is onze maatstaf voor ons gedrag.

En wanneer wij ons op Hem richten en Hem volgen, leven wij alle goede wetten van God na – tot eer van God en tot welzijn van alle mensen.

+ In de Naam van de Vader en van De Zoon en van de Heilige Geest. Amen.